

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakértői véleménye

A szakvélemény címe: Ipari tervezőművészeti alkotás szerzői jogi védelme

Ügyszám: SZJSZT-30/16.

Megkereső által feltett kérdések:

- I. **Az 1. sz. mellékletben bemutatott, a Megkereső által tervezett Q. típusú utasváró egyéni és eredeti jellege folytán szerzői jogi védelem alá tartozik-e?**
- II. **A 3. sz. mellékletben csatolt összehasonlítás alapján a 2015-ben megvalósult utasváró(k) sértik, vagy sérthetik-e a Megkereső termékéhez fűződő szerzői jogait?**

Az eljáró tanács szakvéleménye:

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szervezetéről és működéséről szóló 156/1999. (XI. 3.) Korm. rendelet 8. § (1) bekezdése szerint „a Szakértő Testület nevében az eljáró tanács a feltett kérdések és a benyújtott iratok alapján alakítja ki a szakértői véleményt, a tények megállapítására nem végez külön bizonyítást [...]”. Az eljáró tanács szakvéleményét a megkereséshez csatolt bizonyítékok alapján hozta meg.

Az eljáró tanács érdemi álláspontot tartalmazó szakvélemény nyújtására nem jogosult, kizárólag a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: "Szt.") rendelkezései alapján **egyfajta szempontrendszer** nyújthat a Megkereső számára.

- I. **Az 1. sz. mellékletben bemutatott, a Megkereső által tervezett utasváró egyéni és eredeti jellege folytán szerzői jogi védelem alá tartozik-e?**

1. Ipari tervezőművészeti alkotások szerzői jogi védelme

Az eljáró tanács megállapítja, hogy a Q. típusú utasváró esztétikai, művészi összbenyomás alapján ipari tervezőművészeti alkotás kategóriába tartozik, tehát **egyéni, eredeti jellegű szerző műnek minősül**.

A hazai szabályozás tekintetében kijelenthető, hogy „A szerzői jogi védelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg.”¹ Más feltétel tehát nem áll fenn a védelem keletkezéséhez. Az önkéntes műnyilvántartás eljárása útján kiállított tanúsítvány nem alapoz meg szerzői jogi védelmet, kizárólag – egy esetleges szerzői jogi jogvitában – a szerzőség bizonyításának megkönnyítését szolgálja.

---

¹ Szt. 1. § (3). Ennek nemzetközi háttere a Berni Unió Egyezmény 5. cikkének (2) bekezdése, ami a szerzői jogi védelem formai kötöttség nélküli oltalmát mondja ki: „E jogok élvezete és gyakorlása nincs kötve semmiféle alakszerűséghez és független attól, hogy a mű a származásának országában védelem alatt áll-e.”

Az Szjt. **védi az irodalmi, tudományos és művészeti (így az ipari tervezőművészeti) alkotásokat, amelyek a szerző szellemi tevékenységéből eredő egyéni, eredeti jelleggel rendelkeznek.**²

Az Szjt. 1. § (2) bek. o.) pontja értelmében az utasváró ipari tervezőművészeti alkotásnak minősül. E műtípus a következőt jelenti: *„Az ipari tervezőművészet valamely termék külső megjelenésének esztétikai és műszaki szempontok szerint kialakított terve, modellje, amely alapján ipari gyártástechnológiával állítják elő a termékeket, s áruként (nem műtárgyként) hozzák forgalomba. Ilyenek jellemzően a folyóméterben gyártott textiliák, vagy a formatervezett bútorok.”*³

Az ipari tervezőművészeti tárgyak állhatnak formatervezési mintaoltalom és **szerzői jogi védelem** alatt egyaránt. Így nem kizárt, hogy az alkalmazott művészet alkotásai nem csak egyéniék és újak (ezek a formatervezési mintaoltalom bejegyzésének anyagi jogi feltételei), hanem művészi – azaz egyéni, eredeti – jelleggel is rendelkeznek. Ez utóbbi alapozza meg szerzői jogi védelmüket. Hogy az egyéni, eredeti jelleg, művészi érték felfedezhető-e a tárgyon, ehhez az alkotást **művészeti szemszögből** kell megvizsgálni.⁴ Ez következik a Legfelsőbb Bíróság LB. Pf. III. 21 105/1971. számú határozatából is.⁵

A egyéni, eredeti jelleg az **alkotás külső kialakításában megnyilvánuló** kifejezésmódban jelenik meg. Ez jelenti az alkotó személyes, saját szellemi tevékenységéből adódó gondolatainak megjelenítését.

A védelem **nem függ mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől**⁶ vagy az **alkotás színvonalára vonatkozó értékítéllettől**.⁷ A szerzői jogi védelem szempontjából nincsen jelentősége tehát annak, hogy *különleges* kreativitás vagy művészi színvonal jellemzi-e az alkotást. Ebből következik, hogy egy esztétikailag ízléses bútor darab még nem biztos, hogy egyéni, eredeti jelleggel bír, és ugyanez fordítva is igaz, azaz egy nem tetszetős berendezési tárgy is minősülhet szerzői műnek. Értékítéletet pedig tükrözhet például egy zsűrizzett alkotás, ami nem feltétlen alapozza meg a védelmet.⁸

Ezt támasztja alá e bírósági döntés is: *„A Képző- és Iparművészeti Lektorátusnak a művészeti alkotásokról kiadott értékelése önmagában nem alapítja meg a szerzői jogvédelmet.”*⁹

Az egyéni, eredeti jelleg **nem azonos az objektív újszerűséggel**. Az oltalomhoz nem szükséges, hogy a műben kifejezett gondolatok, elvek objektív, így a dizájn oltalom¹⁰

---

² Szjt. 1. § (2)-(3).

³ Nagykommentár a szerzői jogi törvényhez, szerk: Gyertyánfy Péter, Wolters Kluwer CompLex kiadó, Budapest, 2014. p. 412.

⁴ Vö.: Szjt. 1. § (3).

⁵ Nagykommentár a szerzői jogi törvényhez, szerk: Gyertyánfy Péter, Wolters Kluwer CompLex kiadó, Budapest, 2014. p. 86.

⁶ BH1980.332 in: Nagykommentár a szerzői jogi törvényhez, szerk: Gyertyánfy Péter, Wolters Kluwer CompLex kiadó, Budapest, 2014. p. 86.

⁷ Szjt. 1. § (3). Vö.: *Ficsor Mihály*, Szerzői jogi törvény, Viva Média Holding, Budapest, 1999., p.33. E felfogás tükröződik a BUE-ban is, amelynek 2. Cikke szerint az egyezmény szerinti védelem kiterjed az irodalom, a tudomány és a művészet minden alkotására, tekintet nélkül a mű létrehozatalának módjára vagy alakjára.

⁸ *Gyertyánfy Péter*, A szerzői jogi törvény magyarázata, KJK-Kerszöv, Budapest 2006, p. 357.

⁹ BH 1990/420. In: *Gyertyánfy Péter*, A szerzői jogi törvény magyarázata, KJK-Kerszöv, Budapest 2006, p. 31.

¹⁰ A formatervezési minták oltalmáról szóló 2001. évi XLVIII. Törvény 2. §-a. *„(1) Új a minta, ha azzal azonos minta nem jutott nyilvánosságra az elsőbbség időpontját megelőzően. (2) A mintákat egymással azonosnak kell tekinteni akkor is, ha külső jellegzetességeik csupán lényegtelen részletekben különböznek.”*

értelmében „újszerűek” legyenek (objektív újdonság). A szerzői jog egyedi alkotást követel meg. Ugyanakkor az egyediség abban áll, hogy az alkotás lényeges elemei (pl. színvilága, formai kialakítása) összbenyomás alapján nem találhatók meg más alkotásban. Az alkotó tekintetében tehát egy új alkotás jön létre, ami nem egy másik alkotás másolata. Ennek értelmében beszélhetünk **szubjektív újdonságról**.¹¹ A szubjektív újdonság kapcsolódhat a tárgy funkcionális, technikai elemeihez kötődő esztétikai elemhez vagy éppen megjelenhet ezektől függetlenül, pusztán díszítőelemként is.

Az „egyéni, eredeti jelleg” fennállásához így elengedhetetlen, hogy **legalább minimális tere** legyen a különböző megoldások közötti választásnak. Az alkotás folyamata ne legyen tehát teljesen meghatározva a körülmények vagy az alkalmazott eszközök által.

Az alkotás terét a tárgy kialakításánál szerepet játszó **döntési lehetőségek és azok korlátai jelentik**. Döntés megnyilvánulhat pl. az anyagválasztásban, formavilág és színvilág meghatározásában. Ugyanakkor az alkotás terét szűkítik a dizájn tárgy használati funkció, technikai adottságok, ergonómiai követelmények, továbbá az adott iparágra jellemző megvalósított ötletek, stíluselemek.¹² (Ezért a vizsgálat része a tárgy külső jellemzőinek megismerése mellett a piacon található példányok alaposabb tanulmányozása is,¹³ amelyek a már megvalósult formai, színbeli, anyag-összetételbeli ötleteket jelentik.) A szerzői műnek tehát ezen túlmutató jellemvonásokkal kell rendelkeznie. A szerzői jogi védelmet a fenti kérdésekben hozott, a szerzői alkotó tevékenységet feltételező döntések és választások összessége határozza meg.¹⁴

Összefoglalva az alkotás akkor **„egyéni”**, ha *„az adott körülmények között lehetőség van többféle kifejezési módra, s ezek közül a szerző egyéni módon valósítja meg azok egyikét vagy másikat”*, és akkor **„eredeti”**, ha *„az nem csupán valamely már meglévő alkotás szolgálai másolata”*.¹⁵ Az egyéni, eredeti jellegnek pedig **esztétikai, művészi értékben kell** megjelennie.

2. Az utasváró szerzői jogi védelme

Szerzői jogi védelem szempontjából a Q. típusú utasváró esztétikai, művészi összbenyomás alapján ipari tervezőművészeti alkotásnak minősül.

Az eljáró tanács az utasváró egyéni, eredeti jellegét kizárólag **összbenyomása alapján állapította meg**.

Általában elmondható, hogy egy ilyen jellegű tárgy **kialakításánál az alkotói szabadság** alapvetően adott. Ilyen döntések közé tartozhat többek között az utasváró szerkezetének formai kialakítása, vonalvezetése (pl. szögletes, boltíves tetőszerkezet), a használt anyagok megválasztása (pl. fém, fa, üveg) és színvilága, valamint az ülési lehetőség kiválasztása (pl. különálló fapad, talajon rögzített fémülőkék), továbbá az oldalüvegek díszítése (pl. grafikai, képzőművészeti megoldásokkal, figuratív, absztrakt módon, funkcióval és anélküli díszítőelemekkel, térbeli és síkbeli módon stb.).

¹¹ Schricker/Loewenheim, Urheberrecht, Kommentar. München, Verlag C.H. Beck, 2010., 4. Auflage. p. 112.

¹² SZJSZT 05/2007/01.

¹³ Ezt támasztja alá az SZJSZT-30/00., miszerint: „[...] az álláspontnak a kialakításánál az eljáró tanács figyelembe vette az Sz. által forgalmazott OKÉÉ márkanévű buborékos Túró Rudi és a PÖTTYŐS Túró Rudi csomagolását.” Így egy termék külső megjelenésének közismertsége az egyéni, eredeti jelleg hiányát támasztja alá. Vö. továbbá: SZJSZT 05/2007/01.

¹⁴ Vö. SZJSZT-2012/09.

¹⁵ SZJSZT 38/03.

Mindezek alapján az eljáró tanács úgy ítéli meg, hogy a Megkereső alkotója szellemi tevékenységén alapuló megoldást választott.¹⁶

Az utasváró egyéni, eredeti jellegét egyrészt az oldalfalak és a hátfal üvegfelületein végigfutó dekoratív és figyelemfelhívó fehér színű csíkozás, másrészt az ülőpad hosszával megegyező méretű, a pad mögötti hátfalra szerelt, fából készülő árnyékvető lécek alkalmazása alapozza meg. (Megkeresés 3. sz. melléklet 1. pontja alatt felsorolt jellegzetességek 5. és 7. alpontjai). Ezek az elemek, funkcionális értékeik mellett, esztétikailag jelentősen hozzájárulnak az utasváró művészi összbenyomásához, és együttesen markáns, könnyen felismerhető, egyéni és egyedi karaktert adnak a terméknek.

Az eljáró tanács **nem vette figyelembe** a művészi összbenyomás alapján nem észlelhető, a megkeresésben felsorolt, jellegzetesnek tekintett első négy, valamint a hatodik jellemvonást (Megkeresés, 3. sz. melléklet, 1. pontja alatt felsorolt jellegzetességek). Ennek indoka, hogy az utasváró esetében a művészi külalak, annak egyéni, eredeti jellege a meghatározó, amit a felsorolt jellemvonások közül az 5. és a 7. alpontok alapoznak meg. Azaz, azok az elemek, amelyek nem járulnak hozzá az utasváró kinézetének esztétikai megítéléséhez, nem relevánsak a vizsgálat szempontjából. Még akkor sem, ha mindezen jellegzetességek egy teljesen új szerkezeti, műszaki megoldáson alapulnak. (Ez utóbbiak vizsgálata az iparjogvédelem területéhez tartozik.)

II. A 3. sz. mellékletben csatolt összehasonlítás alapján a megvalósult utasváró(k) sértik, vagy sérthetik-e a Megkereső termékéhez fűződő szerzői jogait?

Az eljáró tanács megállapítja a más városban felállított utasvárók sérthetik a Megkereső termékéhez fűződő szerzői jogait.

Az Szjt. értelmében: „A szerzői jogi védelem alapján a szerzőnek kizárólagos joga van a mű egészének vagy valamely azonosítható részének anyagi formában és nem anyagi formában történő bármilyen felhasználására és minden egyes felhasználás engedélyezésére. E törvény eltérő rendelkezése hiányában a felhasználásra engedély felhasználási szerződéssel szerezhető.”¹⁷ A felhasználás körébe tartozik a többszörözés is, a felhasználónak tehát ehhez is engedélyt kell kérni a szerzői jogosulttól.¹⁸ A többszörözés fogalmát az Szjt. tágran határozza meg, így „Az építészeti alkotások esetében többszörözés a tervben rögzített alkotás kivitelezése és utánépítése is.”¹⁹

Bár az Szjt. kifejezetten nem említi a dizájn tárgyat, az építészetre vonatkozó definíció azonban analóg módon alkalmazható annak 3D jellege miatt. „Jogosulatlan a felhasználás különösen akkor, ha arra törvény vagy az arra jogosult szerződéssel engedélyt nem ad, vagy ha a felhasználó jogosultságának határait túllépve használja fel a művet.”²⁰

Az eljáró tanács **megvizsgálta**, hogy a 2011-ben fejlesztett utasváró beazonosított egyéni, eredeti elemei mennyiben köszönnek vissza a – Megkereső állítása szerint 2015-ben megvalósult – másik utasváró kialakításában.

---

¹⁶ Szjt. 1. § (3).

¹⁷ Szjt. 16. § (1).

¹⁸ Szjt. 18. §.

¹⁹ Szjt. 18. § (2) utolsó mondat.

²⁰ Szjt. 16. § (6).

Az eljáró tanács megállapítja, hogy **esztétikai, művészeti összbenyomás alapján a két utasváró szinte azonosnak tekinthető.** Ennek indoka, hogy az utasváró egyéni, eredeti fehér csíkozása és lécezős megoldása mind anyaghasználatban, mind formai megoldásban szinte egy az egyben visszaköszön a 2015-ben megvalósult utasváróban. Ennek magyarázata a rendelkezésre álló viszonylag tág körű alkotási tér, valamint, hogy az azonosság fennállása miatt nem valószínűsíthető, hogy a 2015-ben felállított utasváró tervezője az Megkereső tervétől függetlenül jutott volna ugyanarra az esztétikai megoldásra.

Ezért az eljáró tanács megállapítja a rendelkezésre álló bizonyítékok összehasonlítása alapján, hogy a 2015-ben megvalósult utasvárók sérthetik a Megkereső termékéhez fűződő szerzői jogait.

Budapest, 2016. december 6.

dr. Koltay Krisztina
a tanács elnök

dr. Hepp Nóra
ea tanács előadó tagja

Pohárnok Mihály
a tanács szavazó tagja